

Redactioneel

Als theologen en sociologen debatteren over secularisatie valt de kans dat zij elkaar misverstaan niet geheel uit te sluiten. In de bundel *Verborgene God of lege kerk* (Van Harskamp, 1991), voor het overgrote deel een neerslag van teksten uitgesproken op een symposium dat in 1990 plaatsvond aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, komt dat ook duidelijk naar voren. Drie theologen gaven op die studiedag hun visie op het secularisatieproces, waarna hun betogen kritisch werden besproken door drie mensen uit de sociale wetenschappen. Opvallend, zo blijkt uit hun reacties, is de moeite die zij hebben met de theologische beschouwingen. Herhaaldelijk wordt door hen met enige aarzeling, soms lijkt het zelf wel met lichte wrevel, met het kritisch bespreken begonnen, waarbij zij ook vaak de vraag stellen of zij de spreker wel goed hebben begrepen en ook of spreker en criticus het wel over hetzelfde verschijnsel hebben. Hoewel de redacteur van de bundel, Van Harskamp, opmerkt dat beide disciplines van elkaars diensten gebruik zouden moeten maken, moet het resultaat van het gesprek toch onbevredigend geweest zijn voor beide partijen.

Het uitnodigen van de theoloog, prof. dr. A. Houtepen, om zijn visie te geven op het sociologisch onderzoek naar secularisatie en daarop een reactie te vragen van de godsdienstsocioloog, prof. dr. L. Laeyendecker, voor dit nummer van *Religie & Samenleving* lijkt dan ook vragen om moeilijkheden. Toch hebben wij het gewaagd omdat wij vinden dat de visie van Houtepen beoefenaars van de sociale wetenschappen uitdaagt om te reageren. Laeyendecker heeft dat als eerste gedaan. Zijn kritische beschouwing heeft van Houtepen een weerwoord gekregen, maar wij denken dat het debat dat nu is ontstaan aanleiding kan zijn tot verdere discussie over het thema en tot verheldering ervan. Reacties van lezers op het debat zijn dan ook van harte welkom bij de redactie. Zij zullen aan de beide schrijvers worden toegestuurd en in die gevallen waar fundamentele kritiekpunten worden geformuleerd, zullen die worden opgenomen in de te openen rubriek "Debat" in *Religie & Samenleving*.

De bijdrage van Hak aan dit nummer zou men eveneens kunnen karakteriseren als uitnodigend tot debat. Hij poogt – zijn uitgangspunt is Bellahs klassieke opstel over religieuze evolutie van 1964 – de stelling te onderbouwen dat het evangelikalisme als een vorm van orthodoxie, die zich verdraagt met de opvattingen van moderne mensen in een post-industriële maatschappij, kan worden geduid. Hij treft de kenmerken van dit geloof aan in Nederland in de pinksterkerken, in een aantal migrantenkerken, in sommige kerken van de gereformeerde gezindte, in de evangelische beweging in de

PKN, en – zelfs – in bepaalde kringen in de rooms-katholieke kerk. Duidelijk wordt uit zijn betoog dat het hier gaat om een moeilijk afgrensbaar, veelkleurig verschijnsel dat bovendien ook vaak per land verschillende historische wortels heeft. Dat laatste kwam ook nog eens helder naar voren op de ASR-conferentie gehouden te Montreal, 10-12 augustus jongstleden, toen een spreker uit de USA stelde dat in de 19de eeuw het Amerikaanse mainstream Protestantisme als *evangelical* kon worden gekarakteriseerd. Er heeft zich in de 20ste eeuw een marginalisering van het evangelikalisme voorgedaan, zo meende hij. Of zijn stelling in haar algemeenheid voor de VS gelding heeft, mag worden betwijfeld, zeker is in ieder geval dat zij voor Nederland en voor sommige andere landen in West-Europa niet opgaat. Het evangelikalisme is dus voor zowel godsdienstsociologen als -historici een belangrijk onderzoeksthema, waarbij het vergelijkend perspectief de nodige aandacht zal moeten krijgen.

Met de artikelen die in dit tweede nummer zijn opgenomen, wordt zeker voldaan aan een van de doelstellingen van *Religie & Samenleving*: het leveren van een bijdrage aan het debat over de rol van religie in de hedendaagse maatschappij. Uiteraard geldt dat ook voor de boekbesprekingen. Er is in dit nummer een drietal opgenomen. Het is de uitdrukkelijke bedoeling van de redactie om in de komende nummers het aantal boekbesprekingen nog te vergroten om zo het brede veld van godsdienstsociologie, -antropologie en -geschiedenis ruime aandacht te schenken. Lezers die een boek op genoemde terreinen willen bespreken, worden dan ook van harte uitgenodigd om zulks kenbaar te maken met vermelding van hun specifieke belangstelling.